

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสะท้อนคิดและระดับการสะท้อนคิดด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2 สรุปผลการวิจัย

5.3 อภิปรายผลการวิจัย

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1 เพื่อศึกษาผลการสะท้อนคิดด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

5.1.2 เพื่อศึกษาระดับการสะท้อนคิดด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

5.2 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการสะท้อนคิดด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.2.1 ความเชื่อของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่มีต่อการปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู

5.2.1.1 ผลด้านความเชื่อของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้าน การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครูโดยรวมและรายด้าน พบว่า การสะท้อนคิดของครูช่วยยกระดับการเรียนการสอนของตนเอง ร้อยละ 87.15 ปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน ร้อยละ 80.00 กระตุ้นให้ค้นหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนร้อยละ 72.50 กระตุ้นให้เขียนบันทึกการสะท้อนคิดหลังการสอน ร้อยละ 65.00 ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ร้อยละ 57.50

5.2.1.2 ผลด้านความเชื่อของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้านบทบาทต่อการพัฒนาวิชาชีพครู พบว่า ส่วนใหญ่ การสะท้อนคิดของครูช่วยยกระดับการเรียนการสอนของตนเอง ร้อยละ 87.15 รองลงมาการสะท้อนคิดของครูส่งผลอย่าง

มากต่อการพัฒนาวิชาชีพครู ร้อยละ 30.00 และ การสะท้อนคิดของครูทำให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ ร้อยละ 25.00

5.2.1.3 ผลด้านความเชื่อของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พบว่า ส่วนใหญ่ การสะท้อนคิดของครูช่วยปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน ร้อยละ 80.00 รองลงมา การสะท้อนคิดส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ร้อยละ 45.00 และ การสะท้อนคิดช่วยให้นักเรียนเจริญงอกงามในทุกด้าน ร้อยละ 7.50

5.2.1.4 ผลด้านความเชื่อของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้านการพัฒนาวิชาการโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ ครูผู้สอนมีการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ร้อยละ 57.50 รองลงมา การสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องจะพบจุดเด่นที่ควรพัฒนา ร้อยละ 50.00 และ บุคลากรมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนร้อยละ 32.50

5.2.1.5 ผลด้านความเชื่อของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้านการใช้กิจกรรมการสะท้อนคิดในการแก้ปัญหา พบว่า ส่วนใหญ่ กระตุ้นให้ค้นหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ร้อยละ 72.50 รองลงมากระตุ้นให้เตรียมการจัดการเรียนการสอนในชั่วโมงต่อไป ร้อยละ 40.00 และ แก้ปัญหาหลังการเรียนการสอนในห้องเรียน ร้อยละ 10.00

5.2.1.6 ผลด้านความเชื่อของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้าน วิธีการสะท้อนคิดการจัดการเรียนรู้ พบว่า ส่วนใหญ่ กระตุ้นให้เขียนบันทึกการสะท้อนคิดหลังการสอน ร้อยละ 65.00 รองลงมา พูดคุยหรือปรึกษากับครูพี่เลี้ยง/เพื่อนร่วมงาน/อาจารย์นิเทศก์ ร้อยละ 37.50 และ นักศึกษาประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ร้อยละ 20.00

5.2.2 ผลด้านความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู

5.2.2.1 ด้านความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ประโยชน์การฝึกสะท้อนคิด ความรู้สึกที่นักศึกษามีต่อการฝึกสะท้อนคิด การปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ ความชอบปฏิบัติกิจกรรมการสะท้อนคิด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็น ระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ การใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมการสะท้อนคิด

5.2.2.2 ความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้านประโยชน์การฝึกสะท้อนคิด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.2.2.3 ความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้านการปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ คือ การสะท้อนคิดด้วยตนเองตามลำพัง และ การสะท้อนคิดโดยไม่มีหัวข้อที่กำหนดให้ ข้ออื่น ๆ มีระดับความคิดเห็น ระดับมาก ทุกข้อ

5.2.2.4 ความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้านการใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมการสะท้อนคิด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

5.2.2.5 ความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้านความชอบปฏิบัติกิจกรรมการสะท้อนคิดโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นปานกลาง 4 ข้อ คือ การสะท้อนคิดด้วยตนเองเพียงคนเดียว การสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนของคนอื่น ๆ การสะท้อนคิดด้วยการเขียน การสะท้อนคิดโดยไม่มีกำหนดหัวข้อ ข้ออื่น ๆ มีระดับความคิดเห็นระดับมากทุกข้อ

5.2.2.6 ความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อ การปฏิบัติสะท้อนคิดในวิชาชีพครู ด้านความรู้สึที่มีต่อการฝึกสะท้อนคิด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นปานกลาง 3 ข้อ คือ การสะท้อนคิดปฏิบัติได้ด้วยความสบายใจ การสะท้อนคิดเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย การสะท้อนคิดปฏิบัติได้ง่าย ข้ออื่น ๆ มีระดับความคิดเห็น ระดับมากทุกข้อ

5.2.3 ผลระดับคุณภาพการสะท้อนคิดด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ส่วนใหญ่ มีระดับคุณภาพการสะท้อนคิด ระดับ 2 ระดับความเข้าใจ (Understanding) ร้อยละ 47.50 รองลงมา มีระดับคุณภาพการสะท้อนคิดระดับที่ 1 ระดับปฏิบัติตามความเคยชิน (Habitual Action) คิดเป็นร้อยละ 37.50 ระดับที่ 3 ระดับการสะท้อนคิด (Reflection) ในระดับต้น ร้อยละ 12.50 น และ ระดับ 4 ระดับคุณภาพการสะท้อนคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ (Critical Reflection) ร้อยละ 2.50

5.3 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

5.3.1 จากผลการวิจัยผลการสะท้อนคิดด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การสะท้อนคิดของครูมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาวิชาชีพครู ช่วยให้ยกระดับการเรียนการสอนของตนเอง และการสะท้อนคิดของครูทำให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ สอดคล้องกับ Dewy (1933) กล่าวว่า การคิดเกี่ยวกับการสอน หรือการปฏิบัติการสะท้อนคิดการสอน (Reflective practice in teaching) เป็นการเตรียมความพร้อมสู่ความเป็นครูมืออาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสะท้อนคิด (Reflective Thinking) จากสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ

ด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา (การฝึกสอน) การปฏิบัติการสะท้อนคิดการสอน (Reflective practice in teaching) เป็นแนวคิดที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้สามารถนำผลสะท้อนคิดไปใช้ในการปรับปรุงการสอนครั้ง สอดคล้องกับ Schon (1987) กล่าวว่า“ผู้ปฏิบัติการสะท้อนคิดการสอน” (Reflective practice in teaching) คือคนที่คิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนของตนเองอย่างเข้มข้นและมีเจตนาอย่างแน่วแน่ที่จะสะท้อนคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของตน และ Boreen, et al. (2000, อ้างถึงใน Pedro, 2006) ได้นำการสะท้อนคิดมาอธิบายในวิชาชีพครูว่าการที่ครูมีการสะท้อนคิดร่วมกันจะช่วยพัฒนาวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพทั้งต่อตนเองและต่อองค์กร โดยเฉพาะครูใหม่การสะท้อนคิดจะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูใหม่เรียนรู้การทำงานร่วมกับคนอื่นในองค์กรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมกันพัฒนาองค์กรไปในทิศทางที่ต้องการ

การปฏิบัติสะท้อนคิดมีประโยชน์มากในระหว่างการฝึกปฏิบัติการสอน ช่วยให้นักศึกษาเกิดความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับการสอน สามารถระบุบอกชื่อและจำแนกประเภทสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ค้นพบจุดแข็งและจุดอ่อนของความเป็นครูของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Dean et al. (2012) และ เชษฐา แก้วพรม (2556) พบว่า การเขียนสะท้อนคิดทำให้นักศึกษาได้สะท้อนประสบการณ์และค้นพบข้อดี-ข้อเสียของตนเอง และช่วยให้จดจำปัญหาตลอดจนความผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้น รวมถึงมีประโยชน์ สำหรับการบันทึกประสบการณ์และการติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของตนเอง นอกจากนี้ Dean et al. (2012) และ McClure (n.d.) สรุปว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิดระหว่างการปฏิบัติการช่วยให้นักศึกษามุ่งเน้นกับความคิดของตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ปฏิบัติในระหว่างวันและจดจำ สิ่งสำคัญได้ทำให้การตระหนักถึงความก้าวหน้าและการเป็นเครื่องมือมีประโยชน์ซึ่งช่วยในการมองย้อนกลับไปและจดจำสิ่งนั้นได้และ Williams & Wessel อ้างถึงใน เชษฐา แก้วพรม (2556) พบว่าการเขียนบันทึกการเรียนรู้จะช่วยพัฒนาระดับการสะท้อนคิด และทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาได้โดยทักษะสะท้อนคิดของนักศึกษาเกิดขึ้นในขณะที่นักศึกษาทำการคิดทบทวนประสบการณ์และวิเคราะห์เชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ และ Brookfield (2017) แสดงเหตุผลด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการสะท้อนคิดของครูผู้สอนไว้หลายประการ 1) พัฒนาหลักการเหตุผลสำหรับการสอนของตนเอง 2) ให้แนวทางในการสอนและลงมือสอนตามแนวทางการสอนที่ดี (Best practice) 3) ช่วยให้ครูมุ่งมั่นตั้งใจในกระบวนการเรียนการสอน และ 4) สร้างความไว้วางใจในการสอนให้กับนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งในเรื่องความไว้วางใจนี้ Brookfield กล่าวเพิ่มเติมต่อไปว่า โอกาสสำคัญที่ครูจะสร้างความไว้วางใจกับนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องได้คือ การตั้งใจเปิดเผยการออกแบบหลักสูตรของรายวิชาหน่วยการเรียนรู้และบทเรียน เพื่อแสดงให้เห็น

เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ของครูจะสามารถทำให้ผู้เรียนได้รู้ว่าเขาจะได้รับประโยชน์จากแผนการจัดการเรียนรู้ของครูที่สอน

การสะท้อนคิด เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์มากสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เช่น การสะท้อนคิดร่วมกันเป็นกลุ่มเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การสะท้อนคิดตามหัวข้อที่กำหนดไว้ การสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนของตนเอง การสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนของคนอื่น และการสะท้อนคิดร่วมกันกับคนอื่น การสะท้อนคิดร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นการสะท้อนคิดที่ทำให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกิดมุมมองที่แตกต่างจากความคิดของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ดุจเดือน เขียวเหลืองและคณะ (2556, หน้า 19) สรุปว่าการอภิปรายกลุ่มทำให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือความคิดเห็นที่ไม่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น ที่แตกต่างไปจากความคิดเดิมของตนเอง และสอดคล้องกับ กรรณิกา วิชัยเนตร (2557, หน้า 197) พบว่าการอภิปรายกลุ่มทำให้นักศึกษาสามารถมองประเด็น ปัญหาอุปสรรคได้ชัดเจนขึ้นนอกจากนี้นักศึกษาจะได้รับความรู้ ซึ่งสามารถนำไปใช้กับการปฏิบัติงานในปัจจุบัน และการปฏิบัติงานในอนาคต นักศึกษาสามารถพัฒนาความสามารถในการสะท้อนคิดด้านการกระทำที่เป็นนิสัย สอดคล้องกับ เชษฐา แก้วพรม (2556) ที่พบว่า การฝึกสะท้อนคิดอย่างสม่ำเสมอในช่วงระยะเวลาหนึ่งจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการคิดที่ต่อเนื่อง ช่วยพัฒนาพฤติกรรมการสะท้อนคิดได้ และจะช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ฝึกปฏิบัติงาน

5.3.2 ผลระดับคุณภาพการสะท้อนคิดด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า นักศึกษาครู สาขาหลักสูตรการสอน ส่วนใหญ่ มีระดับการสะท้อนคิด ระดับ 2 ระดับความเข้าใจ (Understanding) ยังไม่มีการสะท้อนคิดรองลงมา มีระดับการสะท้อนคิดระดับที่ 1 ระดับปฏิบัติตามความเคยชิน (Habitual Action) และมีระดับการสะท้อนคิด ระดับที่ 3 ระดับการสะท้อนคิด (Reflection) การสะท้อนคิดในระดับต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Kember et al. (2008) กล่าวว่าบุคคลส่วนใหญ่จะมีระดับการสะท้อนคิด ระดับ 2 ระดับ Understanding หรือ ระดับความเข้าใจ ยังไม่มีการสะท้อนคิด ระดับการสะท้อนคิดเริ่มจากการกระทำที่เป็นปกตินิสัย หรือความเคยชิน (Habitual Action) เป็นการสะท้อนคิดระดับที่น้อยสุด จนกระทั่งถึงการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับที่ลึกซึ้งที่สุด หรือ ระดับ 4 การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Reflection) นอกจากนี้ระดับการสะท้อนคิดนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการสะท้อนคิดอื่น ๆ และการฝึกปฏิบัติลำดับขั้นตอนวงจรการสะท้อนคิดของกิบส์ (Gibbs' Reflective Cycle, 1988) เป็นรูปแบบของการสะท้อนคิดที่มีชื่อเสียงมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง ที่สมควรเลือกนำมาให้นักศึกษาฝึกสอนหรือครูใช้ฝึกปฏิบัติได้ วงจรการสะท้อนคิดของกิบส์ประกอบด้วย ขั้นที่ 1. การ

บรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในขั้นนี้ จุดมุ่งหมายหลัก คือ การบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรายละเอียด ขั้นที่ 2 การแสดงความรู้สึก จุดประสงค์หลักของขั้นนี้ คือ ครูสำรวจความรู้สึกและความคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นขณะที่เกิดเหตุการณ์นั้นและที่ส่งผลต่อการได้เผชิญเหตุการณ์ดังกล่าว ขั้นที่ 3 การประเมินสถานการณ์ ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ เราเคยมีโอกาสดำเนินบ้างไหมว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง และอะไรบ้างที่ไม่สำเร็จ ในขั้นนี้ให้เราประเมินการกระทำของตนเองทั้งในด้านดี และไม่ดียอย่างซื่อสัตย์และตรงไปตรงมา ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ตัวเราพยายามทำความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น ขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการตีความจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เราต้องมองในแง่มุมที่แตกต่างกันของสิ่งที่ดีและไม่ดี แล้วถามตนเองว่า เป็นเพราะเหตุใด และถ้าจำเป็นต้องทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาคำอธิบายก็สามารถทำได้ในขั้นนี้ ขั้นที่ 5 การสรุป ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ตัวเราสรุปสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้และชี้ให้เห็นว่า การที่เราเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการกระทำสามารถทำให้ผลที่จะได้รับในอนาคตดีขึ้นซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นคำตอบให้กับขั้นตอนอื่น ๆ ก่อนหน้านี้ ขั้นที่ 6 การวางแผนดำเนินการ ในขั้นตอนนี้ ครูวางแผนว่า จะต้องทำอะไร อย่างไร หากเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีกในอนาคต

การใช้วงจรการสะท้อนคิดของกิบส์ ในการเขียนบันทึกข้อมูลหลังการสอน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการบันทึกนั้นไม่เพียงแต่เป็นการบรรยายสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ แต่แสดงให้เห็นถึงการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นและการค้นหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล เชื่อมโยงไปถึงการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วงเวลาของการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อาจจำแนกออกได้เป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการจัดการเรียนรู้ ระหว่างการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ การสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ควรดำเนินการทั้ง 3 ระยะ ดังกล่าวนี เพื่อให้ได้ข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ครูได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดของตนเองและเกิดมีคุณลักษณะสำคัญอื่น ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างแท้จริงได้

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะในการนำการสะท้อนคิดไปให้นักศึกษาฝึกสอนฝึกปฏิบัติ

การสะท้อนคิดเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยให้ผู้ปฏิบัติการสะท้อนคิดเกิดความตระหนักในจุดเด่น และข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานของตนได้ด้วยตนเอง หากสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และเป็นการช่วยให้ตนเองสามารถพัฒนาการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องไปได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ก่อนที่นักศึกษาจะออกไปฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งโดยปกติจะต้องใช้เวลา 1 ปีการศึกษานั้น ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาเกี่ยวกับการสะท้อนคิดเพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ให้นักศึกษามองเห็นความสำคัญของการสะท้อนคิด โดยชี้ให้เห็นว่า ในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนจริงมักมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นเสมอ ซึ่งครูจำเป็นต้องรู้วิธีที่จะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ซึ่งครูสามารถนำตัวอย่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนที่มีการบันทึกไว้แล้วมาเป็นตัวอย่างได้

2. เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ของการสะท้อนคิดที่สามารถทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ เช่น วงจรการปฏิบัติการสะท้อนคิดของกิบส์

3. ให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสะท้อนคิด โดยสมมติตนเองเป็นครูที่อยู่ในวิเทศน์ที่บันทึกไว้นั้น ตามรูปแบบการสะท้อนคิดที่มีประสิทธิภาพที่เลือกใช้นักศึกษามั่นใจว่าตนเองสามารถปฏิบัติการสะท้อนคิดได้เสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

5.4.2 หน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควรมีการเตรียมความพร้อมนักศึกษา โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสะท้อนคิด และจัดกิจกรรมการสะท้อนคิดสำหรับนักศึกษาก่อนไปฝึกปฏิบัติวิชาชีพ

5.4.3 อาจารย์นิเทศก์ ควรให้นักศึกษาฝึกการสะท้อนคิดโดยการเขียนบันทึกการสะท้อนคิดการสอนของตนเองเป็นประจำ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ

5.4.4 ควรจัดกิจกรรมการสะท้อนคิดการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู โดยวิธีการอภิปรายกลุ่มหลังจากที่นักศึกษาจบจากการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูแล้ว ทั้งสาขาเดียวกัน หรือต่างสาขา เพื่อให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครู

5.4.5 ควรนำกิจกรรมการสะท้อนคิดไปใช้กับการเรียนการสอนในรายวิชาปกติ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสะท้อนคิดความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง

5.4.6 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.4.6.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนแบบสะท้อนคิดให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในรายวิชาอื่นๆ

5.4.6.2 ควรมีการวิจัยพัฒนาการสะท้อนคิดด้านการสอนของตนเองของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

5.4.6.3 ควรมีการวิจัยการพัฒนาวิธีการสะท้อนคิดในรูปแบบอื่น เช่น การอภิปรายกลุ่ม การจับคู่สนทนา การสนทนาส่วนตัว เป็นต้น